

Кыргыз Республикасынын билим берүү жана илим министрлиги

Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети

Б.Осмонов ат. ЖАМУнун
Окумуштуулар Кенешинде
талкууланып, бекитүүгө
сунушталды, протокол
№ 11 26 06 2023-ж.

БЕКИТЕМ
Б.Осмонов ат. ЖАМУнун
ректору, профессор
К.Ж. Усенов
26 06 2023-ж.

**Тобокелдиктерди жана мүмкүнчүлүктөрдү башкаруу жөнүндө
жобо**

Жалал-Абад, 2023

МАЗМУНУ

1. Максаты жана колдонуу чөйрөсү
2. Аныктамалар жана терминдер
3. Негизги жобо
 - 3.1. Тобокелдиктин даражасын, алардын себептерин жана булактарын идентификациялоо, талдоо жана аныктоо
 - 3.2. Тобокелдиктерди четтетүү боюнча зарыл чараларды (иш-аракеттерди) пландаштыруу
 - 3.3. Терс тобокелдиктерди жоюу боюнча иш-чараларды (иш-аракеттерди) ишке ашыруу
 - 3.4. Тобокелдиктерди четтетүү боюнча иш-чаралардын (иш-аракеттердин) натыйжалуулугун талдоо
 - 3.5. Мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашыруу үчүн зарыл болгон иш-чараларды пландаштыруу жана ишке ашыруу
 - 3.6. Тобокелдиктерди жана мүмкүнчүлүктөрдү көзөмөлдөө

1. Максаты жана колдонуу чөйрөсү

1.1. Бул документтештирилген жобо Жалал-Абад мамлекеттик университетинин (мындан ары ЖАМУ, университет) стратегиялык өнүгүү максаттары жана кызыкдар тараптардын талаптары боюнча тышкы жана ички факторлорду, эске алуу менен тобокелдиктерди жана мүмкүнчүлүктөрдү башкаруу, аларды четтетүү жана алдын алуу, же терс таасирин азайтуу процессинин тартибин жана талаптарын түзүүгө жардам берет.

Университеттин тобокелдикке багытталган башкарууну, кайталанууну алдын алуу үчүн тобокелдиктердин себептерин жоюуну карайт.

1.2. Бул процедура университеттин бардык түзүмдүк бөлүмдөрүндө иш максаттарын пландаштырууда жана ишке ашырууда милдеттүү түрдө колдонулат.

1.3. Документтештирилген жобо ГОСТ ISO 9001-2011, ЖАМУнун сапат менеджмент системасы жана Ички аудит жөнүндөгү жоболорго ылайык иштелип чыккан.

1.4. Бул документ ЖАМУнун СМСнын милдеттүү документтеринин курамына киргизилген.

2. Аныктамалар жана терминдер

Бул жободо төмөнкү терминдер жана алардын аныктамалары колдонулган:

Тобокелдик - бул университеттин келечектеги стратегиялык же учурдагы максаттарына жетүүсүнө оң/терс таасир тийгизүүсү ыктымал, ошондуктан ал оң же терс болушу мүмкүн.

Эскертүү: "Тобокелдик" деген сөз кээде терс кесепеттерге алып келиши мүмкүн болгон учурларда колдонулат.

Тобокелдиктерди башкаруу - бул тобокелдик окуяларынын оң жана терс кесепеттерин максималдаштырууну камтыган аныктоо, тобокелдиктерди талдоо жана чечимдерди кабыл алуу менен байланышкан процесстер.

Тобокелдиктин ээси - тобокелдиктерди башкаруу үчүн жооптуу адам.

Мүмкүнчүлүк – бул өндүрүштүн талаптарын канааттандыра турган объекттин киреше алуу мүмкүнчүлүгү.

Тобокелдиктерди идентификациялоо – бул тобокелдикти табуу, таануу жана сыпаттоо процесси.

Эскертүү: Тобокелдиктерди идентификациялоо ошондой эле булактарды, себептерди жана алардын мүмкүн болуучу кесепеттерин аныктоону камтыйт.

Тобокелдиктин паспорту – бул бардык жеткиликтүү тобокелдиктер тууралуу маалыматты камтыган документ.

Натыйжалар университеттин максаттарына таасир эткен окуянын натыйжасы.

Эскертүү:

1. Жыйынтык аныкталган же белгисиз болушу мүмкүн жана максаттарга оң же терс таасирин тийгизет.

2. Натыйжалар сапаттык жана сандык жактан көрсөтүлүшү мүмкүн.

3. Баштапкы, кичине көрүнгөн кесепеттер олуттуу, чоң кесепеттерге алып келиши мүмкүн.

Тобокелдиктерди талдоо – бул тобокелдикти түшүнүү жана анын деңгээлин аныктоо процесси.

Тобокелдиктин критерийлери – бул тобокелдиктин маанилүүлүгү бааланган белгилер.

Тобокелдик деңгээли – тобокелдиктин өлчөмү же тобокелдиктердин айкалышы.

Тобокелге таасир – бул тобокелдикти өзгөртүү процесси.

3. Негизги жобо

Тобокелдиктерди жана мүмкүнчүлүктөрдү башкаруунун документтештирилген жобосун жүргүзүүнүн максаты – ЖАМУнун стратегиялык максаттарына жетишүүнү камсыздоо, тобокелдиктерди жана мүмкүнчүлүктөрдү аныктоо, алардын деңгээлин жана түрүн аныктоо, университеттин жетекчилигине жана кызыкдар тараптарга

тобокелдиктердин жана мүмкүнчүлүктөрдүн бар экендиги жөнүндө өз убагында маалымдоо, оң жана терс тобокелдиктерди азайтуу/болтурбоо, ошону менен ЖАМУнун СМС эффективдүүлүгүн жана натыйжалуулугун сактоо жана камсыз кылуу, университеттеги процесстерди тынымсыз жакшыртууга жетишүүгө мүмкүндүк берет.

Тобокелдиктерди жана мүмкүнчүлүктөрдү башкаруу процесси төмөнкү этаптарды камтыйт:

- тобокелдиктердин даражасын жана алардын себептерин жана булактарын табуу, талдоо жана аныктоо (тобокелдиктин паспортун аныктоо);
- тобокелдиктердин жана мүмкүнчүлүктөрдүн бар экендиги жөнүндө университеттин жетекчилигине жана кызыкдар тараптарга өз убагында маалымдоо;
- тобокелдиктерди токтотуу/четтетүү боюнча тийиштүү чараларды (иш-аракеттерди) пландаштыруу жана ишке ашыруу;
- тобокелдиктерди токтотуу/четтетүү боюнча чараларды (иш-аракеттерди) ишке ашыруу;
- мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашыруу үчүн зарыл болгон иш-чараларды пландаштыруу жана ишке ашыруу;
- тобокелдиктерди четтетүү жана мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашыруу боюнча чаралардын натыйжалуулугун талдоо.

3.1. Тобокелдиктин даражасын, алардын себептерин жана булактарын идентификациялоо, талдоо жана аныктоо

Тобокелдиктерди аныктоо Сапат боюнча колдонмодо белгиленген процесстерге ылайык университеттин бардык деңгээлдеринде жүргүзүлөт. Тобокелдикти идентификациялоодо тиешелүү түзүмдүк бөлүмдүн жетекчиси төмөнкү маалыматтарды аныктайт:

- тобокелдиктин агалышын;
- тобокелдиктин ыктымалдуулугунун баллын;
- тобокелдиктин себептери жана булактарын;
- кафедраны/ бөлүмдү.

Тобокелдиктерди идентификациялоо жөнүндө маалымат “Тобокелдиктин паспортунан” (ушул жобонун 1-тиркемеси катары) жана/же бөлүмдөрдүн иш пландарына киргизилет, мисалы, 3-таблицага “Кафедранын иш планы боюнча отчету”.

ЖОЖдо тобокелдиктердин пайда болушунун мүмкүн болуучу себептеринин мисалдары ушул жобонун 2-тиркемесинде берилген.

Тобокелдикти баллдык баалоо тобокелдик ыктымалдыгынын жыйындысын билдирет. Тобокелдиктерди баалоо жылына бир жолудан кем эмес жүргүзүлөт. Тобокелдиктин ыктымалдыгы 5 баллдык шкала боюнча аныкталат (1-таблица).

Таблица 1

Тобокелдиктин ыктымалдык шкаласы

Баллдык баалоонун ыктымалдуу кайталануусу	Интерпретация
1 (Өтө төмөн)	Бул иш-чара 5 жылда бир жолудан болушу ыктымал
2 (Төмөн)	Бул иш-чара 4 жылда бир жолу болушу ыктымал
3 (Орто)	Бул иш-чара 3 жылда бир жолу болот
4 (Жогорку)	Бул иш-чара жакынкы эки жылдын ичинде болушу мүмкүн
5 (Өтө жогорку)	Иш-чара жакынкы жылы болушу ыктымал

3.2. Тобокелдиктерди четтетүү боюнча зарыл чараларды (иш-аракеттерди) пландаштыруу.

Тобокелдиктерди токтотуу/четтетүү боюнча иш-чараларды пландаштырууда түзүмдүк бөлүмдүн жетекчиси тобокелдиктерди токтотуу/четтетүү мүмкүнчүлүктөрү

жана алардын себептери, аларды токтотуу/четтетүү мөөнөттөрү жана зарыл ресурстар жөнүндө маалыматтарды талдайт.

Оң тобокелдиктерди колдоо/терс тобокелдиктерди жана алардын себептерин жоюу боюнча чаралар жөнүндө маалымат «Тобокелдик паспортуна» (2-таблица) жана/же пландарга - кафедралардын/бөлүмдөрдүн отчетторуна, мисалы, бөлүмдүн иш планына/отчетуна киргизилет.

Таблица 2.

Тобокелдиктер менен мүмкүнчүлүктөрдүн паспорту

Түзүмдүк бөлүм _____

Жетекчиси _____

№	Тобокелдиктер/ мүмкүнчүлүктөр (аталышы)	Тобокелдиктердин/ мүмкүнчүлүктөрдүн пайда болуу себептери	Тобокелдиктин/ мүмкүнчүлүктү н ыктымалдыгы	Тобокелдиктин/ мүмкүнчүлүктүн мүмкүн болуучу кесепеттери	Тобокелдик даражасы

Түзүмдүк бөлүмдүн жетекчиси _____ «__» _____ 20__ г.

Эскертүү: Тобокелдик/Мүмкүнчүлүк паспортун толтурууда алгач бардык аныкталган тобокелдиктер, андан кийин мүмкүнчүлүктөр киргизилет.

Тобокелдиктерди колдоо/жоюу же көбөйтүү/азайтуу боюнча иш-чаралардын (иш-аракеттердин) мисалдары ЖОЖдун жетекчиси жана Окумуштуулар кепеши тарабынан аныкталат.

3.3. Терс тобокелдиктерди жоюу боюнча иш-чараларды (иш-аракеттерди) ишке ашыруу

Тобокелдиктерди жоюу боюнча иш-чараларды жүргүзүү үчүн жоопкерчилик бүтүндөй түзүмдүк бөлүмдүн жетекчисине, ошондой эле “Тобокелдик паспортунда” (1-таблица) жана/же башкармалыктын иш пландарында жана отчетторунда белгиленген жооптуу адамдарга жүктөлөт, мисалы, кафедранын аткарган иштери боюнча отчетунда (3-таблица).

Ушул эле документтерде пландаштырылган иш-чаралардын аткарылышы/аткарылбагандыгы жана алардын аткарылбай калуу себептери (зарыл болгон учурда) жөнүндө маалыматтар келтирилип, аткарылган иш-чаралардын көлөмү аныкталат.

3.4. Тобокелдиктерди четтетүү боюнча иш-чаралардын (иш-аракеттердин) натыйжалуулугун талдоо

Түзүмдүк бөлүмдүн жетекчиси кафедранын жыйынында (кезексиз чакырылган кеңешмеде) тобокелдиктерди четтетүү боюнча кийинки чараларга талантарды түзүү жана университеттин ишиндеги өзгөрүүлөр жөнүндө корутундуларды чыгаруу үчүн тобокелдиктерди четтетүү боюнча көрүлгөн чаралардын натыйжалуулугун талдайт.

Жеке түзүмдүк бөлүмдөр жана бүтүндөй университет үчүн Тобокелдиктерди башкаруу процессинин натыйжалуулугунун көрсөткүчтөрү 3-таблицада көрсөтүлгөн.

Таблица 3.

Тобокелдиктерди башкаруу процессинин натыйжалуулугунун көрсөткүчтөрү

Түзүмдүк бөлүмдөрдүн жетекчилери/ процесс жетекчилери	Процесстин натыйжалуулугунун көрсөткүчтөрү	Өлчөө бирдиги	Натыйжалуулук критерийлери	Көрсөткүчтөрдүн мааниси	
				акыркы жыл	отчеттук жыл
Түзүмдүк бөлүмдөрдүн жетекчилери	Тобокелдиктерди жоюу боюнча иш-чаралар планын	80% кем эмес			

	ишке ашыруу, %				
Окумуштуулар Кеңеши	Процесстин натыйжалуулугу жөнүндө Окумуштуулар Кеңешинин чечими	Чечим	Процесс натыйжалуу/натыйжалуу эмес		
Окумуштуулар Кеңеши	Тобокелдиктерди четтетүү боюнча иш чараларга коюлган талаптарды камтыган университеттин ишмердүүлүгүндө гү стратегиялык өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө Окумуштуулар кеңешинин чечими	Чечим	Чечим кабыл алынды/кабыл алынбады		

3.5. Мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашыруу үчүн зарыл болгон иш-чараларды пландаштыруу жана ишке ашыруу

Университеттин миссиясын ишке ашырууда тобокелдиктерди гана эмес, ошондой эле алардын каалаган таасирин жогорулатуу жана СМС процесстерин жакшыртууга жетишүү үчүн мүмкүнчүлүктөрдү аныктоо зарыл.

Мекеменин же анын кардарларынын талаптарын эске алуу үчүн мүмкүнчүлүктөр жаңы тажрыйбаларды кабыл алууга, жаңы өнүмдөрдү чыгарууга, жаңы рынокторду ачууга, жаңы кардарлардын пайда болушуна, өнөктөштүк мамилелерди курууга, жаңы технологияларды колдонууга жана башка керектүү жана реалдуу мүмкүнчүлүктөргө алып келиши мүмкүн.

Түзүмдүк бөлүмдүн жетекчиси бөлүмдүн мүмкүнчүлүктөрү жана аларды ишке ашыруу боюнча чаралар жөнүндө маалыматты ушул жобо үчүн иштелип чыккан төмөнкү формага же пландарга – түзүмдүк бөлүмдүн иши жөнүндө отчетко киргизет.

Таблица 4

Бөлүмдү өнүктүрүүнүн мүмкүнчүлүктөрү жана аларды ишке ашыруу боюнча иш-аракеттер

№	Мүмкүнчүлүктөрдү аталышы	Мүмкүнчүлүктү ишке ашыруу боюнча иш-чаралар	Жооптуу (аткаруу мөөнөтү)	Аткарылгандыгы жөнүндө белгиси	Аткарбагандыгын себептери

Мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашыруу боюнча жана ал аракеттердин мисалдары 5-таблицада берилген.

Таблица 5.

ЖАМУнун өнүгүү мүмкүнчүлүктөрү жана аларды жүзөгө ашырууга багытталган иш чаралар

Университеттин өнүгүү мүмкүнчүлүктөрү	Мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашыруу үчүн аракеттер
Тармактык уюмдардын буйрутмалары боюнча ишке	Билим берүү программаларын иштеп чыгууда алардын талаптарын эске алуу менен потенциалдуу иш берүүчүлөрдү

<p>ашырылуучу билим берүү программаларынын спектрин кеңейтүү.</p>	<p>окуу процессине жана университетте билим берүүнүн сапатын сырттан баалоого тартуу. Дипломдук иштерге (долбоорлорго) тармактын керектөөлөрүнө, ошондой эле илим менен техниканын учурдагы абалына жооп берген темаларды тандоо, окуу процессинин сапатын жогорулатуу. ЖОЖ менен жумуш берүүчү уюмдардын кадр кызматтарынын ортосундагы эффективдүү өз ара аракеттенүүнүн ченемдик-укуктук, уюштуруучулук жана экономикалык механизмдерин түзүү. Ишканалардын базасында жогорку окуу жайдын окутуучуларын стажировкага жөнөтүү. Университетте заманбап билим берүү технологияларынын негизинде ишканалардын адистеринин квалификациясын жогорулатуу. Биргелешкен билим берүү долбоорлорун ишке ашыруу (конференциялар, тегерек столдор, семинарлар, мастер-класстар ж.б. түрүндө). Мамлекеттик же жеке сектордун потенциалдуу иш берүүчүлөрүнүн ичинен конкреттүү кардарларга басым жасоо менен курстук долбоорлорду жана бүтүрүүчү квалификациялык иштерди аткаруу. Студенттердин практикасын өндүрүштүк ишканалардын базасында уюштуруу.</p>
<p>Университеттин брендин республикалык жана дүйнөлүк деңгээлде жайылтуу.</p>	<p>Университеттин окуу-тренажердук базасын өнүктүрүү үчүн демөөрчүлөр, жеке менчик өнөр жай мекемелери жана мамлекеттик ишканалар менен базаны биргеликте колдонуунун негизинде өнөктөштүктү өнүктүрүү. Университеттин материалдык-техникалык, окуу-лабораториялык базасын өнүктүрүү жана модернизациялоо үчүн тармактык ишканаларды тартуу (КР «Түштүкэлектро», мектептер, банктар). Университеттин окуу-өндүрүштүк базасын өнүктүрүү, биргелешип колдонуу үчүн жеке менчик мекемелер жана/же мамлекеттик ишканалар менен өнөктөштүк мамилелерди өнүктүрүү.</p>

Университеттин кирешесинин өсүшү, негизги иш-чараларды каржылоону камсыз кылуу жана адам ресурстарын жана илимий потенциалды өнүктүрүү.

Туруктуу маркетингдик изилдөөлөрдүн жана бир студентке чыгымдарды эсептөөнүн негизинде билим берүү кызматына баа түзүү механизмдерин өркүндөтүү.

Университет менен студенттердин ортосундагы келишимдик мамилелердин жагымдуулугун жогорулатуучу жеңилдиктер жана жеңилдиктер системасын өнүктүрүү.

Кошумча иш-чараларды өнүктүрүү (консалтинг, илимий-изилдөө жана иштеп чыгуу), кошумча киреше булактарын издөө (аренда).

3.6. Тобокелдиктерди жана мүмкүнчүлүктөрдү көзөмөлдөө

Тобокелдиктерге мониторинг жүргүзүү тобокелдиктин деңгээлин көзөмөлдөө болуп эсептелет. Бул алгач аныктоо жана аларды ишке ашыруу этаптарында иштелип чыккан тобокелдиктер, тобокелдиктерди тескөө боюнча иш-чаралар, иш-чараларды ишке ашыруунун абалы жөнүндө маалыматтарды жыл сайын жаңыртуу, ошондой эле тобокелдиктин негизги индикаторлоруна көз салуу (Окумуштуулар кеңешинин жыйналыштарында, ректордун, проректордун кезексиз кеңешмелеринде) менен ишке ашырылат.

Мүмкүнчүлүктөрдүн мониторинги аныкталган мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашырууга жана алынган натыйжаларга көз салуу үчүн жүргүзүлөт.